

Μουσείο Ελληνικής Λαϊκής Τέχνης

Οι φορητές εκπαιδευτικές μονάδες

Το Τμήμα Εκπαιδευτικών Προγραμμάτων του Μουσείου Ελληνικής Λαϊκής Τέχνης, επιδιώκοντας να ανταποκριθεί αποτελεσματικότερα σε εκπαιδευτικά αιτήματα που διατυπώνουν οι παικτικές ομάδες του κοινού του –και ανάμεσά τους, τα σχολεία–, έχει δημιουργήσει δύο τύπους μικρών ειδικών αποσκευών, οι οποίες δίνουν τη δυνατότητα στο Μουσείο να πάει το ίδιο προς το κοινό του και να του προσφέρει την ευκαιρία για μια

πρώτη γνωριμία με τις συλλογές του. Οι δύο αυτοί τύποι αποσκευών είναι: «Το μπασουλάκι της Πανδώρας» και «Του Μουσείου τα μιλήματα», των οποίων η δομή και η χρήση αναλύονται στη συνέχεια.

«**Το μπασουλάκι της Πανδώρας**» αναπαράγει σε μικρότερες διαστάσεις (60x40x50 εκ. ή: 40x35x50 εκ., σύμφωνα με τις δύο παραλλαγές που διαθέτει το Μουσείο) την παραδοσιακή γνώριμη –από την οικοσκευή

των παλαιών ελληνικών νοικοκυριών– μορφή του μπασουλού. Κατασκευασμένο από ξύλο και μέταλλο, έχει διακοσμηθεί στην εξωτερική επιφάνειά του από τον σύγχρονο λαϊκό ζωγράφο Γιώργο Σαββάκη, έτσι ώστε με τη μορφή του να εγγράφεται μέσα στο χώρο της λαϊκής δημιουργίας, ενώ με την ονομασία του, που αποτελεί σκόπιμη σημάση συμβολική, να προσκαλεί σε συνειρμικούς συσχετισμούς που διεγείρουν το ενδιαφέρον και την περιέργεια για το περιεχόμενό του.

Η αφιετηριακή σκέψη, πάνω στην οποία στηρίζεται η δημιουργία του, είναι η παραδοχή της άποψης ότι η εμπειρία μιας γνωριμίας από κοντά, με το αυθεντικό μουσειακό αντικείμενο, έχει αναντικατάστατη παιδευτική αξία.

Αποτέλεσμα αυτής της θεωρητικής θέσης είναι η συγκρότηση του περιεχομένου της αποσκευής από αντικείμενα που προέρχονται από τις συλλογές του Μουσείου και τα οποία είναι κατάλληλα επιλεγμένα ώστε να προσφέρονται για την ανάπτυξη μιας ad hoc διδασκαλίας, που αποβλέπει στην καλλιόηση, ταυτόχρονα, μαθησιακών και ψυχαγωγικών στόχων.

Ωστόσο, το περιεχόμενο αυτό της αποσκευής δεν αποτελεί ένα κλειστό σχήμα αλλά εμπλουτίζεται κάθε φορά, ανάλογα με το κοινό στο οποίο πρόκειται να παρουσιασθεί. Έτσι, στο βασικό πυρήνα των μουσειακών αντικειμένων προστίθενται οπτικοακουστικά μέσα, εκδύτα και εκδόσεις του Μουσείου. Την αποσκευή αυτή συνοδεύουν στο χώρο όπου αποστέλλεται (μετά από αίτηση των ενδιαφερομένων, οι οποίοι και αναλαμβάνουν τη μεταφορά) οι υπεύθυνοι του Τμήματος Εκπαιδευτικών Προγραμμάτων οι οποίοι πραγματοποιούν το ειδικό εκπαιδευτικό πρόγραμμα που προβλέπεται, προσαρμόζοντάς το όμως κάθε φορά στις ανάγκες του συγκεκριμένου κοινού στο οποίο το παρουσιάζουν (ενήλικες, σχολικές ομάδες όλων των ηλικιών, άτομα ειδικών αναγκών). Σε όλες τις περιπτώσεις η διδακτική διαδικασία

1. «Το μπασουλάκι της Πανδώρας». (Φωτογραφικό Αρχείο Μουσείου Ελληνικής Λαϊκής Τέχνης. Φωτογράφιση: Κατερίνα Αλεξάκη, 1990).

2. Πρόγραμμα σε τάξη με το «μπαουλάκι της Πανδώρας»: θεατρικός αυτοσχεδιασμός των μαθητών με χρησιμοποίηση των μουσειακών αντικειμένων. (Φωτογραφικό Αρχείο Μουσείου Ελληνικής Λαϊκής Τέχνης. Φωτογράφοι: Μ. Μεξία, Ε. Μουσιουτή, 1990).

αποσκοπεί στην ενεργό συμμετοχή του κοινού, το οποίο έχει τη δυνατότητα να πάρει τα αντικείμενα στα χέρια του και να τα περιεργασθεί από κοντά και στη συνέχεια, αντλώντας έμπνευση από αυτά και αξιοποιώντας τις νέες γνώσεις που αποκτά, να εκφραστεί δημιουργικά χρησιμοποιώντας το λόγο (γραπτό ή προφορικό), την κίνηση, το σχέδιο. Οι δημιουργικές αυτές δραστηριότητες καταγράφονται και μελετώνται συστηματικά, συνιστώντας σπουδαία παράμετρο για την αξιολόγηση του προγράμματος.

«Του Μουσείου τα μιλήματα»

είναι ο άλλος τύπος αποσκευής που έχει δημιουργηθεί, με σκοπό να διευκολύνει την επαφή του Μουσείου με τα σχολεία και ειδικότερα να προετοιμάσει την επίσκεψη των σχολικών ομάδων. Κατασκευασμένη από μέταλλο, υπάρχει και αυτή σε δύο παραλλαγές, που διαφέρουν ως προς τις διαστάσεις τους (39X30X9 εκ. ή 36X22X26 εκ.). Η εξωτερική μορφή της ανακαλεί στη μνήμη κάποια σχήματα από την πραγματικότητα της σχολικής ζωής (π.χ το παλιό σχολικό μαθητικό καλάθι).

Την αποσκευή αυτή δανείζεται ο

εκπαιδευτικός για ορισμένο χρονικό διάστημα και τη χρησιμοποιεί μέσα στην τάξη του. Το κεντρικό στοιχείο του περιεχομένου της (που έχει δώσει και την ιδέα για την ονομασία και τη σύνθεση του ειδικού λογότυπου της αποσκευής) είναι μια σειρά διαφάνειες με έργα λαϊκής τέχνης από τις συλλογές του Μουσείου, συνοδευμένη από μαγνητοταινία ήχου (κασέτα), όπου έχει εγγραφεί ο επεξηγηματικός σχολιασμός αυτών των έργων. Η παρουσίαση αυτή, η οποία καλύπτει χρονικό διάστημα μικρότερο από μια διδακτική ώρα, δεν αποτελεί μια απρόσωπη διάλεξη. Στηριγμένη στη σκέψη ότι «το Μουσείο έρχεται και μιλά μέσα στην τάξη», έχει τη μορφή ενός απλού, εύληπτου προφορικού λόγου, όπου τα γνωστικά στοιχεία παρέχονται με σαφήνεια, ενώ η τεχνική και ο τόνος της ομιλίας επιδιώκουν τη δημιουργία μιας αίσθησης αμεσότητας και οικειότητας, που χαρακτηρίζουν τη διαπροσωπική επαφή, έτσι όπως αυτή αναπτύσσεται στη διάρκεια μιας ξενάγησης στο Μουσείο. Εκτός από αυτό το υλικό, η αποσκευή περιέχει: παραδείγματα αντικειμένων –σε μικρή κλίμακα- μια πλήρη σειρά των εκδόσεων του Μουσείου

(κατάλογος συλλογών, λεύκωμα, ενημερωτικά φυλλάδια, αφίσες, κάρτες, την εφημερίδα «το λαλούσακι») βιντεοταινία με παρουσίαση του Μουσείου, και τέλος μια σειρά έντυπα που προσφέρουν στον εκπαιδευτικό και περιέχουν: ένα κράμμα που ενημερώνει για το στόχο της αποσκευής, το περιεχόμενό της και τον τρόπο χρήσης της· ενδεικτικές ιδέες για δραστηριότητες που μπορούν να πραγματοποιηθούν μέσα στην τάξη, ώστε οι μαθητές να επεξεργασθούν τις νέες γνώσεις που αποκτούν· ένα σημείωμα με τη συνοπτική ιστορία του Μουσείου· τα επεξηγηματικά κείμενα που υπάρχουν σε όλους τους χώρους της μόνιμης έκθεσης του Μουσείου, ώστε μελετώντας τα ο εκπαιδευτικός να μπορεί να προετοιμάσει για μια ξενάγηση της τάξης του στο Μουσείο· μια βασική βιβλιογραφία για την ελληνική λαϊκή τέχνη· με συνοπτική παρουσίαση του περιεχομένου κάθε τίτλου και τη βοηθητική ένδειξη ότι υπάρχουν στη βιβλιοθήκη του Μουσείου, και τέλος έναν κατάλογο των λαογραφικών ταινιών (κινηματογραφικών και video) που έχει και προβάλλει στην ειδική αίθουσα του Μουσείου. Μελετώντας αυτό τον κατάλογο

3. «Του Μουσείου τα μιλήματα». (Φωτογραφικό Αρχείο Μουσείου Ελληνικής Λαϊκής Τέχνης. Φωτογράφιση: Κατερίνα Αλεξάκη, 1990).

ο εκπαιδευτικός μπορεί να επιλέξει κάποια συγκεκριμένη ταινία, την οποία μπορεί να ζητήσει και να προβληθεί για την τάξη του κατά την επίσκεψή τους στο Μουσείο.

Τέλος, στην αποσκευή αυτή έχει προβλεφθεί και ειδικός χώρος για την τοποθέτηση των εργασιών (κείμενα, σχέδια) που οι μαθητές δημιουργούν με αφορμή αυτό το πρόγραμμα και τις οποίες στέλνουν, με την επιστροφή της αποσκευής, στο Τμήμα Εκπαιδευτικών Προγραμμάτων. Η μελέτη και επεξεργασία του υλικού αυτού, σε συνδυασμό με τις εκτιμήσεις του εκπαιδευτικού, αποτελούν ουσιώτικο στοιχείο για την αξιολόγηση του προγράμματος.

Συμπερασματικά, οι δύο αυτοί τύποι φορητών διδακτικών μονάδων του Μουσείου Ελληνικής Λαϊκής Τέχνης προσγγίζουν, ο καθένας από διαφορετική σκοπιά, το θέμα της πολιτιστικής αποκέντρωσης –όπως αντιμετωπίζεται σήμερα από τα μουσεία– και υλοποιούν τη βούληση του Μουσείου να επεκτείνει την εκπαιδευτική δραστηριότητά του και πέρα από τα όρια του κτηρίου του.

Σημώσεις

1. Η συλλήψη και δημιουργία αυτών

των δύο τύπων αποσκευών είναι ευθύνη της γράφουσας, η οποία έχει ασχοληθεί με το θέμα αυτό και παλαιότερα¹ βλ. σχετικά: Δημ. Σ. Λουκάτου, «Εκπαιδευτική εκδήλωση στο Αργοστόλι για τις μορφωτικές επαφές μουσειών και σχολείων», **Κεφαλληνιακά Χρονικά**, τ. 4, 1982, σσ. 351-352. Του ίδιου, «Η σημασία της μουσειακής επιμόρφωσης στα σχολεία μας», **Κεφαλλονιά και Ιθάκη**, τεύχ. 1, Μάρτιος 1983, σσ. 40-41 Εφημ. «**Τα Νέα**», 20 Οκτωβρίου 1982, σ. 4. Πρβλ. και Ευρυδικής Αντζουλάτου-Ρετσιλά, «Το Μουσείο και ο ρόλος του στην καινότητα», έκδοση Μουσικοφολκlorικού Σπυλάτου «**Σκουφός**», Αθήνα 1984, σ. 15. Της ίδιας, «Λαογραφικά Μουσεία και Παιδεία», Αθήνα 1986, σ. 45.

Υλικό που προσφέρεται στον εκπαιδευτικό

Το Τμήμα Εκπαιδευτικών Προγραμμάτων του Μουσείου Ελληνικής Λαϊκής Τέχνης προσφέρει (για ενημέρωση και χρήση) στον εκπαιδευτικό έναν ειδικό φάκελο, που περιέχει: ένα εισαγωγικό γράμμα, πληροφορίες για τους τομείς της εκπαιδευτικής δραστηριότητας του Μουσείου, σημείωμα με τη συνοπτική ιστορία του Μουσείου, τα επεξηγηματικά κείμενα που υπάρχουν στους χώρους της μόνιμης έκθεσης, τα ενημερωτικά φυλλάδια που αναφέρονται στις συλλογές του Μουσείου, αφίσσα, μια

βασική βιβλιογραφία για την ελληνική λαϊκή τέχνη και κατάλογο των λαογραφικών ταινιών που έχει το Μουσείο.

Ευρυδική Αζουλάτου-Ρετσιλά

Δρ Λαογράφος-Μουσειολόγος Επιμελήτρια Μουσείου Ελληνικής Λαϊκής Τέχνης

The Portable Museum-kits of the Greek Folk Art Museum

Eu. Antzoulitou-Retsila

The Greek Folk Art Museum has created two types of portable, educational units, the «Pandora's Chest» and «Museum's Chat».

The «Pandora's Chest» includes representative, authentic objects from the Museum's collections. They have so been chosen as to serve properly the educational program and the Museum staff, who accompanies the kit, to the various schools where it is sent.

The «Museum's Chat» includes audio-visual material that refers to the Greek Folk Art sectors, relevant objects in miniature scale, printed information and ideas for creative handicrafts. It is borrowed to schools for a defined period of time.